

УДК 378.147.091.3:005.336.2

Г. М. МОРОЗ

викладач

Лінгвістичний центр Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

УПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НА РИНКУ ПРАЦІ

Статтю присвячено психолого-педагогічному аналізу сутності організаційно-педагогічних умов, що сприяють формуванню компетентності студентів вищого навчального закладу в процесі професійної підготовки, та розтлумаченню основних економічних понять щодо тематики публікації. Зазначено, що для підвищення компетентності майбутніх фахівців у будь-якій сфері діяльності на внутрішньому та світовому ринку праці треба ґрунтуватися на зарубіжному досвіді інтеграції освіти, науки, виробництва та бізнесу, оскільки інтеграція є не тільки вдалою моделлю підготовки компетентнісного фахівця, а й каналом упровадження у сферу економіки, що сприяє розвитку компетентності майбутнього фахівця. Так реалізується найважливіша вимога сучасної освіти – формування в суб'єктів освітнього процесу індивідуального стилю професійної діяльності для набуття рис компетентності майбутнім фахівцем, щоб стати компетентним професіоналом у будь-якій сфері діяльності економіки.

Ключові слова: компетентність, компетентний фахівець, професійна підготовка, зарубіжний досвід, майбутній фахівець, професіонал у будь-якій сфері діяльності.

Актуальність теми зумовлена тим, що основною метою професійної освіти сьогодні є підготовка кваліфікованого фахівця відповідного рівня та профілю, який вільно володіє своєю професією, конкурентоспроможний на ринку праці, компетентний, здатний до ефективної праці на рівні світових стандартів, готовий до постійного професійного зростання, соціальної й професійної мобільності.

Підготовка майбутніх компетентних фахівців до професійної діяльності передбачає формування компетентності в світлі вивчення індивідуальності й творчої природи людини, особливостей індивідів у конкретних обставинах суспільного життя, вияву методів, впливів, надання допомоги індивідуумам у розв'язанні їхніх проблем.

Таким чином, навчання майбутніх фахівців повинно відбуватися на основі компетентнісного підходу, який є провідним чинником сучасної вищої освіти й базується на зв'язку сфери освіти зі сферою праці.

Мета статті – розгляд педагогічних умов, що сприяють формуванню компетентності майбутніх фахівців у будь-якій галузі.

Важливим кроком у формуванні компетентності майбутнього фахівця в будь-якій галузі є створення таких педагогічних умов у процесі професійної підготовки, за яких майбутні професіонали вмітимуть виявляти високі знання, уміння й навички в професійній діяльності.

Поняття “умова” визначають як необхідну обставину, що уможливорює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [2,

с. 1506], а поняття “обставина” – як сукупність умов, за яких що-небудь відбувається [2, с. 818]. Також використовують поняття “фактор” як умову, рушійну силу будь-якого процесу, явища; чинник [2, с. 1568]. У дослідженні явищем є процес професійної підготовки майбутніх компетентних фахівців у будь-якій галузі, який залежить від певних умов, чинників, які є причиною – явищем, що породжує інше явище та визначає його характер [2, с. 1601], є приводом для певних дій, спонукою, мотивом, які зумовлюють певні вчинки [2, с. 1140].

Педагогічними умовами вважають обставини, що сприяють розвитку навчально-виховного процесу та які визначають як комплекс засобів для якісного здійснення навчально-виховного процесу. Для підвищення якості освіти необхідно використання компетентнісного підходу, який передбачає практичне здійснення зв'язку сфери освіти зі сферою праці.

Компетентнісний підхід сприяє практичній діяльності студентів на основі накопичених знань, навичок, умінь, яких вони набули у вищих закладах. Отже, у процесі реалізації компетентнісного підходу знання спрямовані на вдосконалення загальногалузевих компетентностей особистості, що сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності майбутніх фахівців.

Знання повинні набуватися тільки в культурному середовищі, що сприяє створенню інтелектуальних цінностей, тоді суспільство отримує компетентних фахівців.

“Компетенція – приналежність за правом – коло повноважень будь-якого закладу або посадової особи, коло питань, яких ця особа володіє знаннями, досвідом. А компетентність – це властивість суб'єкта діяльності, яка характеризує його відповідальність об'єкту діяльності компетенції” [3, с. 23].

Перед викладачами стоїть завдання створити такі педагогічні умови підготовчого процесу для студентів, за яких вони зможуть виявляти вміння та знання у виконанні професійної діяльності, і це буде крок у визначенні певного рівня професійної компетентності майбутнього фахівця.

Питання про педагогічні умови розглядають різні науковці. Так, А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий під педагогічними умовами розуміють чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на:

а) зовнішні: позитивні відносини викладача й студента; об'єктивність оцінки навчального процесу; місце навчання, приміщення; клімат тощо;

б) внутрішні (індивідуальні): індивідуальні властивості студентів (стан здоров'я, властивості характеру, досвід, вміння, навички, мотивація тощо) [9, с. 4].

Сучасні вимоги ринку потребують виокремлення таких педагогічних умов, які сприятимуть підвищенню якості професійної підготовки майбутніх компетентних фахівців до використання інтерактивних технологій.

Першою педагогічною умовою є мотивація діяльності для досягнення конкретної мети та забезпечення її якості в освітній галузі.

Другою педагогічною умовою є спрямованість професійної діяльності, що є усвідомленням прагнення до самовдосконалення.

Третьою умовою є використання інтерактивних технологій у ході проведення занять, які є важливою рисою підготовки майбутніх фахівців до використання цих самих технологій у будь-якій галузі в професійній діяльності.

Застосування інтерактивних ігрових технологій у вищій школі формує в студентів уявлення про майбутню професійну діяльність, її когнітивно-функціональне заповнення та динамічний розвиток, набуття майбутніми працівниками, для будь-якої професійної галузі, проблемно-професійного досвіду в прийнятті рішень.

Поняття “гра” визначають як заняття, яке підпорядковане сукупності правил і прийомів або базується на певних умовах, що розкриває її процесуальний зміст. Багатогранність ігрової діяльності, яка виховує, розвиває та концентрується на конкретній меті, полягає в збагаченні особи знаннями, уміннями, досвідом і є процесом опанування знань, набуття навичок, умінь виконувати певні дії [2, с. 706].

Вважають, що перші ігри дорослих людей були військовими, а гра в шахи є попередником сучасних імітаційних ігор.

Застосування ігор як засобу навчання бере початок із давнини – із змагальних навчально-виховних занять у Афінах (VI–IV ст. до н. е.). У добу Відродження й Реформації Т. Кампанелла та Ф. Рабле пропагували принцип ігрового навчання для опанування учнями основ наук.

Активні ігрові методи навчання можна назвати засобом повернення в освіту “олюднених знань”, чому надавав великого значення В. Сухомлинський.

Зміст навчальних дисциплін, які вивчають у вищій школі, є відстороненим від особистості майбутнього фахівця. У процесі гри студент виявляє наукову модель теорії професійної діяльності, що перетворює її на освітню імітаційну модель. У процесі гри студент діє, пізнаючи межу між реальністю та умовністю, засвоює професійні дії, що допомагає йому у формуванні професійної компетентності.

За ігровою методикою є дидактичні ігри:

- імітаційні: аналіз конкретних ситуацій, логічно-розумові, креативно-пізнавальні (“Брейн-ринг”, “Зіпсований телефон”, “Мозковий штурм”);
- рольові: ситуативно-сюжетні, симулятивно-ігрові, організаційно-діяльні та професійно-комунікативні ситуації.

Ставлення й формування комунікативної компетентності студентів позитивно впливає на професійний рівень майбутніх фахівців, їхню творчу самореалізацію, удосконалення їх діяльності, що є необхідним для майбутніх фахівців для орієнтації в усіх сферах економіки, для цього й використовують інтерактивні методи навчання: дебати, дискусії, проектні методи, ділові ігри.

Для реалізації використання дидактичних та рольових ігор розробляють методичні розробки симулятивно-ігрових вправ та сценарії ігор, ігрове проектування. При цьому застосовують таблиці, бланки, маркери,

фліпчарт, дошку, кольорову крейду, роздатковий матеріал та технічні засоби навчання.

До технічних засобів навчання належать:

- технології мультимедіа, які враховують індивідуальні особливості студентів і сприяють підвищенню їх мотивації;
- технології створення презентацій, які надають можливість організувати контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів;
- технології гіпертекстового подання інформації, які надають структуровану інформацію різних типів;
- технології відеоконференцзв'язку, які реалізують обмін інформацією між людьми, об'єднаними загальними інтересами;
- технології, що передбачають використання інтерактивного устаткування, наприклад електронних дошок, що відповідають усім якостям шкільної дошки, але мають ширші можливості графічного коментування екранних зображень та надають змогу контролювати всіх, хто навчається, одночасно створюються нові мотиваційні передумови до учіння.

Електронні дошки допомагають вести навчання, побудоване на діалозі, завдяки створенню емоційного тла за допомогою викладача для того, щоб студент у життєвій ситуації міг самостійно здійснити вибір поведінки та самостійно діяти згідно з яким-небудь ускладненням.

Здійснюючи психолого-педагогічну підтримку, педагог повинен орієнтуватися на прийоми розвитку особистісних і професійних компетенцій студента та його комунікативну культуру. Роль викладача полягає в тому, щоб запропонувати такі навчальні ситуації, які є професійно цінними для студента, оскільки мають професійне спрямування, задовольняють пізнавальний інтерес і водночас надають змогу розкрити й реалізувати свою професійну компетентність. У симуляційно-ігрових ситуаціях студенти асоціюють себе з певною особою, роль якої вони виконують, ставлячи себе на її місце в певних обставинах, що збагачує їхній життєвий досвід, допомагає набути практичних навичок з фаху, які стимулюють до усвідомленого засвоєння знань та творчого застосування набутих навичок і вмінь.

Водночас усі ігрові технології передбачають інтерактивну взаємодію її учасників і потребують застосування ігрового проектування як ще однієї "інтерактивної дидактичної технології підготовки фахівців" [6, с. 63]. Усі інтерактивні ігри мотивують навчання студентів і сприяють їх професійному розвитку інтегрувати здобуті здібності та навички на практиці. Саме так навчання за допомогою інтерактивних ігор супроводжується процесом "присвоєння знань", і майбутні фахівці стають компетентнісними для професійної діяльності в будь-якій галузі економіки.

Висновки. Таким чином, від сформованості в майбутніх фахівців знань, досвіду, вмінь залежить готовність бути компетентним професіоналом будь-якого підприємства.

Для цього потрібно впровадження таких педагогічних умов у процесі професійної підготовки, які сприяють підвищенню компетентності майбу-

тніх фахівців на ринках праці – факторів, що визначаються й усвідомлюються учасниками педагогічної взаємодії, реалізуються в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу:

- мотиваційних;
- професійної спрямованості;
- використання на навчальних заняттях інтерактивних технологій.

Неперервну професійну підготовку фахівців будь-якого профілю розглянуто як педагогічну систему, що являє собою єдність її мети, змісту, форм і методів формування професійних знань майбутнього фахівця будь-якого профілю з урахуванням соціально-економічних, теоретичних і практичних факторів, специфіки професійної діяльності.

Концепція дослідження ґрунтується на осмисленні впровадження необхідних педагогічних умов для утворення процесу формування майбутнього фахівця як компетентного професіонала в процесі професійної діяльності, що важливо в системі неперервної професійної освіти, яка забезпечує досягнення високого рівня професійної майстерності. Отже, компетентність спеціаліста дає йому можливість конкурувати на ринку праці через реалізацію особистих та професійних якостей, характеристик і є показником його професійної підготовки.

Головною ідеєю дослідження є те, що спеціально організована підготовка майбутнього фахівця як компетентного фахівця в процесі професійної діяльності сприяє становленню його як професіонала в будь-якій галузі економіки і є передумовою його успішної праці в будь-якій сфері.

Список використаної літератури

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. *Освітня політика* / редкол.: О. В. Овчарук (гол. ред.) та ін. Київ, 2004. С. 47–52.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь, 2009. 1736 с.
3. Гриньова В. М. Професійна компетентність викладача вищого навчального закладу як результат сформованості його педагогічної культури. *Педагогіка і психологія: Вісник Дніпропетровського університету економіки та права ім. А. Нобеля*. 2011. № 1. С. 22–26.
4. Зязюн І. А. Гуманістична парадигма в освіті. *Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку*. Київ, 1966. Ч. 1. С. 8–12.
5. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання / уклад. і гол. ред. Л. Галіцина. Київ, 2005. 128 с.
6. Кічук Н. В. Ігрове проектування як інтерактивна дидактична технологія підготовки фахівців. *Наука і освіта*. Київ, 2005. № 3–4. С. 61–65.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / уклад. і гол. ред. О. В. Овчарук. Київ, 2004. 112 с.
8. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посібник / за гол. ред. А. М. Алексюк ; авт. кол.: А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий, В. А. Козаков. Київ, 1993. 336 с.
9. Равен Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация. Москва, 2002. С. 396.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2017.

Мороз Г. Н. Внедрение педагогических условий в высшей школе для повышения компетентности будущих специалистов на рынках труда

В статье проведен психолого-педагогический анализ организационно-педагогических условий, которые оказывают воздействие на формирование компетентности студентов высшего учебного учреждения в процессе профессиональной подготовки, и разъяснены основные экономические понятия касательно тематики этой статьи. Отмечено, что для повышения компетентности будущих специалистов в любой сфере деятельности на внутреннем и мировом рынках труда необходимо учитывать зарубежный опыт интеграции образования, науки, производства и бизнеса, поскольку интеграция является не только удачной моделью подготовки компетентного специалиста, а и каналом внедрения в сферу экономики, что способствует развитию компетентности будущего работника. Так реализуется важнейшее требование современного образования – выработка у субъектов образовательного процесса индивидуального стиля деятельности для приобретения черт компетентности будущим специалистом, чтоб стать компетентным профессионалом в любой сфере деятельности экономики.

Ключевые слова: компетентность, компетентный специалист, профессиональная подготовка, зарубежный опыт, будущий специалист, профессионал в любой сфере деятельности.

Moroz G. Introduction of Pedagogical Conditions in Higher Education to Improve the Competence of Future Professionals in Labor Markets

In this article the psycho-pedagogical analysis of the concepts of organized-pedagogical terms was made. These concepts help developing the competent advantage of students' competence in Higher School.

The fundamental economic conceptions have been explained according to the main themes of this article for the process of the professional preparation. The author also states that for advancing of future specialists' competence in any field of activity in the Domestic and World's Exchange it is necessary to hold on the foreign experience in science, education, manufacture and business integration as integration is not only a successful model of the competent specialist's preparation but also a way to implement Innovations into the sphere of economy, that helps to develop the competence of a future specialist. So the most important requirement is implemented by the modern education-development the subjects of the educational process of an individual style in the professional activity for acquiring the features of competence by a future competent specialist in order to become the competent professional in any field of the Economy.

The concept of research is based on consideration of the introduction of the necessary pedagogical conditions for the creation of the process of forming a future specialist as a competent professional in the process of professional activity – what is important in the system of continuous vocational education that ensures success in achieving a high level of professional masterliness. So, the competence of a specialist gives him the opportunity to compete in the labor market by implementing personal and professional qualities, characteristics and is a model of the professional preparation.

Key words: competence, a competent specialist, the professional preparation, foreign experience, a future specialist, a professional in any field of activity.